

56. Rydaholms kyrka.

Pl. 47.

Litteratur: J. Allvin: Beskrifning öfver Östbo härad (1852) s. 82 och s. 88; N. G. Djurklou: Antiquariska resor i Östbo, Westbo och Mo härader 1870 (ATA) s. 153, tr. i NSmMedd 10 (1932) s. 57; A. Friberg: Anteckningar (NSmArk).

Äldre avbildningar: Djurklou: teckning i o.a. hs pl. 22 fig. 1; O. v. Friesen: foto 1917 (NSmArk); E. Lundberg: foto 1932 (ATA); I. Anderson: foto 1949 (ATA).

I Rydaholms kyrkas ytterväggar äro tre stenar med runor och runliknande tecken inmurade. De ha förut suttit i den gamla kyrkan, vilken — med undantag av tornet — revs 1793. Rivningsplanerna mötte starkt motstånd bland församlingsborna enligt vad Wieselgren berättar (*Ny Smålands beskrifning* 3, 1846, s. 48): »Tornens qwarstående måste strax lofwat. Snarare hade bönderne låtit rifwa sina egna hus. Dernäst måste medgifwas att så många stenar af den huggna stenen i gamla K. som kunde användas skulle insättas i den nya. ... Äfwen måste alla stenar med runor, bilder m.m. insättas. Det nitet har bewarat oss de 2 runstenarne, som anföras uti inledningen [Sm 57, 58].»

Allvin (aa s. 82) skriver: »Uti Ny Smålands Beskrifning (Del 3. s. 47) antydes, det Wallqvist yrkade äfven tornets ombyggnad, hvilket dock af flere skäl är högst tvifvelaktigt. Icke heller var det ömtåligheten för rubbning af de i kyrkomuren insatte runstenar, som förorsakade motviljan för gamla kyrkans nedtagande, ty dessas betydelse var för dem en oupplöst gåta, utan på sin höjd bevarandet af det gamla vapenhuset med dess portik i oförändradt skick, hvarmed naturligtvis följde den gamla låga kyrkodörren med sin vidhängande aln. Hvarje vän af våra fornminnen skall också säkert alltid hålla dem räkning derför, emedan i motsatt fall, de ålderdomsmärken som pryda portikens sidor, då säkerligen, på oftast vanligt sätt vid slika tillfällen, gått förlorade.»

Sm 56 sitter i norra långhusväggens sockel — Djurklou och Friberg uppges felaktigt tornmuren — 26 cm ovanför marken, 4,45 m från långhusets nordvästra hörn. De runliknande tecknen äro 20 cm höga. Till höger om dem äro ornament bestående av spetsovals figurer och små rektanglar, ordnade i tre lodräta rader, till vänster befinna sig liknande rektanglar, som sammanställts till ett grekiskt kors, jämte ett mindre dylikt kors av enkla raka linjer. Några oregelbundna streck synas även på denna sida.

Tecknen, som — i ordning från höger till vänster — påminna om runorna **l(?) y b(?) o i**, ha tillsammans med de andra ristningarna sannolikt inhuggits i dekorativt syfte och kanske för att visa prov på en viss kändedom om den fäderneärvda skrivkonsten. Se angående liknande inskrifter Sm 3.

Allvin (aa s. 88) läser *Jehova*. Djurklou avstår från att försöka tolka runorna, vilket nämligen ej kunde ske »utan beträdande af de godtyckliga gissningarnas slippriga bana».

Enligt R. Blomqvist byggdes den gamla kyrkan troligen under decenniet 1150–1160, ej senare (*Studier i Smålands romanska stenkonst*, 1929, s. 135). E. Lundberg vill förlägga dess tillkomst till 1100-talets sista decennier (*Byggnadskonsten i Sverige under medeltiden*, 1940, s. 393). Då de runristade stenarna Sm 56–58 med säkerhet fått sina inskrifter i samband med kyrkobygget, kunna de dateras till tiden 1150–1200.

57. Rydaholms kyrka.

Pl. 48.

Litteratur: L 1249. N. H. Sjöborg: Samlingar för Nordens fornälskare 3 (1830) s. 120; P. Wieselgren: Ny Smålands beskrifning 1 (1844) s. 63; J. Allvin: Beskrifning öfver Östbo härad (1852) s. 88; N. G. Djurklou: Antiquariska resor i Östbo, Westbo och Mo härader 1870 (ATA) s. 154, tr. i NSmMedd 10 (1932) s. 57; A. Friberg: Anteckningar (NSmArk).

Äldre avbildningar: J. G. Liljegren: teckning i Fullständig Bautil (ATA) 4, 5 (nr 1906) och Sjöborgs aa pl. 56 fig. 180; teckning i Wieselgrens aa s. 59 fig. 4; J. Silvén: teckning 1877 (ATA); Djurklou: teckning i o.a. hs pl. 22 fig. 2; Friberg: foto (NSmArk).